בס"ד, י"ט כסלו התשפ"ז

ערכין י"ב – שירה על נסכים, חורבן הבית ביחס לשמיטה ויובל ומשמרות הכהנים

שאלות:

1. האם הלויים צריכים לשיר על נסכי ציבור שהוקרבו בפני עצמן?

שירה על נסכים הבאים בפני עצמם

בסוף הדף הקודם ראינו שעולת נדבת ציבור לא טעונה שירה, כי אין לה זמן קבוע. בדף הזה הגמרא מבררת האם נסכים הבאים בפני עצמם (למשל כמו שראינו במסכת מנחות, כשהביאו קרבן ציבור בלי נסכים והביאו אותם למחרת, רש"י) טעונים שירה. מצד אחד, מכיוון ש**רבי שמואל בר נחמני** אמר בשם **רבי יונתן** שאין אומרים שירה אלא על יין, אומרים גם עליהם. מצד שני, ייתכן שאומרים שירה על אכילה ושתייה ביחד (קרבן ונסכים), אבל על שתייה לבדה לא.
הגמרא מנסה להוכיח מדברי **רבי יוסי** בברייתא שראינו שהבית חרב כשהלויים עמדו על דוכנם ואמרו שירה. זו לא של עולת חובה, כי התמיד בוטל בשבעה עשר בתמוז, ולא של עולת נדבה, כי **רב מרי** שנה שהיא לא טעונה שירה. אלא צריך לומר של נסכים שבאו בפני עצמם, ומכאן שאומרים עליהם שירה!
הגמרא דוחה את הניסיון כמו בדף הקודם, כי **רבא** (או **רב אשי**) אמר שהשירה של אותו יום ראשון הייתה "לַד' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ", ואילו מה שאמרו, "וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם", הוא שירה של יום רביעי. אלא זו הייתה קינה בלבד. והגמרא מקשה שהברייתא אומרת שהם "עומדים על דוכנם", ועונה כמו ש**ריש לקיש** אמר, שהלוי אומר שירה שלא על הקרבן כשרוצה. הגמרא שואלת למה לא ישירו גם על נסכים הבאים בפני עצמם בתורת רשות, ועונה שחוששים שיחשבו שגם השירה על נסכים שבאים עם הקרבן היא רשות, ולא ישירו איתם. ושאלת חיוב השירה נשארת ללא הכרעה.

2. כמה גלויות היו בחורבן בית ראשון?

זמן חורבן הבית ביחס לשמיטה ויובל

הקטע הבא בגמרא דורש הקדמה: הוא מחשב שנים בין החורבן, הגלויות והיובל, ונשען על שתי ספירות שונות של שנות נבוכדנצר.
הקדמה:

- המלכים: אחרי **יאשיהו** מלכו ארבעה מלכים בזה אחר זה: **יהואחז** בנו (שלושה חודשים), אחריו **יהויקים** אחיו (אחת עשרה שנה), אחריו בנו **יהויכין**, הנכד (שלושה חודשים), ואחריו **צדקיהו** (אחת עשרה שנה), בן נוסף של **יאשיהו**. **צדקיהו** הוא המלך האחרון, ובימיו חרב הבית.
- האירועים: נבוכדנצר התחיל למלוך וכבש את נינוה, ובשנה השנייה שלו עלה וכבש את יהויקים והפך אותו לעבד, בלי להגלות אותו (רש"י). מכאן נגזרות שתי ספירות: "למלכות נבוכדנצר" ושנה אחר כך "לכיבוש יהויקים", ולכן כל שנה בספירה הראשונה היא שנה אחת גבוהה יותר בספירה השנייה. בשנה השביעית לכיבוש יהויקים (השמינית לנבוכדנצר)

הייתה הגלות הראשונה: הוגלו יהויכין, יחזקאל והחרש והמסגר - החכמים ("בשנת שמונה למלכו"). ואז נבוכדנצר המליך את צדקיהו, ואחרי עוד אחת עשרה שנה, בשנה השמונה עשרה לכיבוש יהויקים (התשע עשרה לנבוכדנצר), חרב הבית והייתה הגלות השנייה. היו רק שתי גלויות: שבע ושמונה הן אותה שנה בשתי ספירות, וכך גם שמונה עשרה ותשע עשרה.

- היובל: מחזור היובל הוא חמישים שנה, וכולל שבע שמיטות של שבע שנים. שנה 35 היא שמיטה, ולכן שנה 36 היא "מוצאי שביעית", כלומר, השנה הראשונה של השמיטה הבאה. הברייתא אומרת שהבית חרב בשנה כזאת. הגמרא משתמשת בפסוק ביחזקאל על שנת היובל, כדי לוודא את הקביעה של הברייתא.
- השאלה: הגמרא מביאה את הברייתא ש**רבי יוסי** אמר בה שמגלגלים זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב: כשחרב הבית בראשונה זה היה תשעה באב, מוצאי שבת, מוצאי שביעית ומשמרתו של יהויריב, וכן בשנייה.
הגמרא שואלת איך חרב במוצאי שביעית, והרי כתוב "בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתֵנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר אֲשֶׁר הֻכְּתָה הָעִיר", כלומר 25 מהגלות הראשונה ו14 מהחורבן בשניה. "ראש השנה בעשור לחודש" פירושו שתוקעים ביום כיפור, וזה סימן לשנת יובל. אם הבית חרב בשנה הראשונה לשמיטה (שנה 36), כולל שנת החורבן מתקבלות חמש עשרה שנים עד היובל (36 עד 50), ולא ארבע עשרה כמו בפסוק!
רבינא ענה שהכוונה לארבע עשרה שנה אחרי שנת החורבן עצמה, כלומר שנת החורבן לא נמנית (37 עד 50), והחורבן ב 36 שזה מוצאי שביעית. הגמרא מקשה שאם ככה יוצא עשרים ושש שנה מהגלות ולא עשרים וחמש כבפסוק: "לגלותנו" היא הגלות הראשונה גלות יהויכין, שהיא שנה 7 לכיבוש יהויקים, החורבן בשנה 18 והיובל ארבע עשרה שנה אחריה, בשנה 32, ומשנה 7 עד 32 יש עשרים ושש שנים!
רבינא השיב שלא מונים את שנת הגלות עצמה, ולכן 8 עד 32 הן עשרים וחמש, כמו בפסוק.
הגמרא מקשה שלפי הכתובים החורבן היה בשנת תשע עשרה, ואז מ־7 עד 19 ועוד ארבע עשרה, גם בלי שנת הגלות, יוצאות עשרים ושש! ועונה שאין שלוש גלויות אלא שתיים: שמונה עשרה ותשע עשרה הן אותה שנת חורבן בשני מניינים (לכיבוש יהויקים ולנבוכדנצר), וכך גם שבע ושמונה. המקשה ערבב שני מניינים (גלות בשנה 7 לכיבוש וחורבן בשנה 19 לנבוכדנצר). כשסופרים במניין אחד, בין הגלות לחורבן אחת עשרה שנה, והחשבון יוצא נכון.
הגמרא שואלת איך מתקיים "וכן בשנייה" (שגם היא במוצאי שביעית), והרי הבית השני עמד ארבע מאות ועשרים שנים שלמות לפני שנת החורבן: שהם שמונה יובלות של חמישים שנה, שתי שמיטות ועוד שש שנים. לכן החורבן חל בשמיטה עצמה, ולא במוצאי שביעית! הגמרא עונה שהברייתא היא כדעת **רבי יהודה**, ששנת היובל היא גם השנה הראשונה למחזור הבא. ואז מחזור יובל הוא 49 שנים. ולפי חשבון של מחזורים בני ארבעים ותשע שנה, שנת החורבן היא מוצאי שביעית.
הגמרא מקשה שאם ככה בחורבן הראשון החשבון לא יוצא למוצאי שביעית: כי ברייתא אומרת שמנו שבעה עשר יובלות מאז שיצאו ממצרים ועד שגלו לאחר 850 שנה, וחייבים להוריד 14 כדי להתאים לפסוק שאומר שהחורבן היה 14 שנים לפני היובל, ולכן מורידים שבע שנים של כיבוש ושבע של חלוקה על מנת שהחשבון יצא נכון.
אבל לפי **רבי יהודה** יוצא שהבית חרב בשנה השלישית לשמיטה. והגמרא עונה שלדעת

רבי יהודה כל שנות גלות עשרת השבטים עד שירמיהו החזיר אותם, בשנה ה 18 ליאשיהו, לא נמנות ליובל, וכשירמיהו החזיר אותם התחילו מניין חדש (הפירוש השני ברש"י), והבית חרב בשנת שלושים ושש למניין הזה, במוצאי שביעית (כמו שרש"י מפרט).
תירוץ נוסף: הברייתא היא כדעת **רבנן**, ו"וכן בשנייה" אומר רק על שאר הפרטים (תשעה באב ומוצאי שבת). וכך מסתבר, כי משמרתו של יהויריב לא הייתה בשנייה: כמו שהברייתא אומרת שארבע משמרות עלו מהגולה (ושימשו בבית ראשון לפי הסדר הזה: ידעיה, חרים, פשחור ואימר), והנביאים חילקו אותן לעשרים וארבע משמרות, כתבו את שמות כולן על פתקים ונתנו בקלפי. בא ידעיה ונטל חלקו וחלק חבריו, שש משמרות, ולפי האגרות ידעו גם מה הסדר בתוך ששת המשמרות של ידעיה.

והברייתא ממשיכה בדף הבא ומסיימת את חלוקת המשמרות, שמוכיחה שמשמרת יהויריב לא הייתה בבית השני.